

Izhaja
1. in 15. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:
redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Homerove odiseje tretji spev. Bedák je. Človeško srcé. — Osoda ljubezni. — Idealist. — Ustanek Srbov pod Miloš-Obrenovičem. — Rusko-slovansko slovstvo. — Razgovori. — Listnica uredništva. — Listnica opravišništva. —

Homerove odiseje tretji spev.

Prevel V. K.

(Dalje.)

Rekši v, rokó jej dene sladkega vinca kozarec.
Dobro je délo Ateni, da mož razumno in modro
Njej je prvej podál kozarec zlato-bliščéči.
Zdaj je ona molila k Pozéjdonu, mórja vladarju:
Čuj, oj zemljodržni Pozéjdon, mílost to nam dodéli,
Kar te prosimo tu, da izvršimo svoje namene.
Néstora mi najprveje i sine proslavi veličjem;
Potle vsem ostalim Piljánom drago plačilo
Déli za ta slovesni žrtveni dar blagovoljno.
60 Daj, da i Télemah vrne z menój se, kadàr dovršiva
Vse, radi česa prišlá sva na jadrnej ladji zamolklej.
Tak je molila i vse dovršila bóginja sama;
Dala Telémahu potle je dvojnati lepi kozarec.
Ravno takó pa je molil i sin Odisejev dragi.
Oni so spekli že gornje mesó ter sneli je z ražnjev,
Kose delíli vsem in obéda dovoljno imeli.
A čem so pijač i jedí poželenje ugnáli,
Tedaj besedo povzame Gerenjan, vitežki Nestor:
Zdaj se že bolje spodobi pozvédeti ino vprašáti
70 Tujce, kedó da li só, ker so se z jedjó okrepčáli.
Tujci, kedó ste? Od kodi jadráte po morskem valovju?
Ste-li nemara v opravkih, al' klatite se bez namena,
Kakor le tolovaji, po morju, kateri se klaté
Zastavljáje življenje, pogubo nesóč inostrancem?

75 Njemu odvrne potem razumni Télemah zopet
Srčno; pogúm je Atena mu sama navdihnila v srce,
Da bi stárosto vprašal o davno prešlem očetu,
In da bi mej ljudmi ga povzdígala slava čestilna:
Nestor, Néleja sin, o dika sijajna Ahajcev,
80 Vprašaš, od kodi da smo. Rad čem naznániti vse ti.
Mi smo z Itake prišli, iz Podnejanskega mesta;
Svoje imám opravilo, ne občno, katero naznánim.
Grem, da o svojem očetu, čestitem Odíseju, čujem
Daljno razširjeno znanje, kateri je nékedaj s tábo,
Pravijo, šel na vojno i mesto Trojansko porušil.
Sej že o drugih vseh, ki so tam vojevali se s Trojo,
Čujemo, kje je vsaki za žalostno smrtjo poginil;
Sámega njega pogin je zakril Zevs v tmino neznanja.
Nikdo ne zna nam točno povédati, kje je poginil,
90 Ali na suhem, ubit od mož sovražnih napaden,
Ali pa sredi valóv hrumečih na morju viharnem.
Tore proseč ti kolena objemam, da-li bi hotel
Otca žalostno smrt mi naznániti, če si jo mari
Svojimi videl očmi, ali od potnika kójega vest kje
Čul. Oh! vzlasti bednega njega je mati povíla!
A prizanášanjem mi ne lagodi, i ne milovanjem,
Nego povédi mi tóčno, kakóv prizór si ti vídel.
Prosim, ako je kdaj ti moj blagi roditelj Odisej
Ali besedo al' káko dejánje obljubil i spolnil
V Trojskej deželi tedáj, ko ste bédo trpeli Ahajci:
101 Spomni se tega sedáj i povedi mi gólo resnico!

(Dalje pride.)

Bedák je.

Zložil J. Bedének.

Bedák je vsak, kdor kaj verjame
Dekletom, kádar govoré,
Da se ljubezen jim uname,
Ki bi čutilo jo srce!

Ozri se v krasen dan aprila,
Ko zjutraj solnčna luč gorí:
Popoldne te bo škropila
Že ploha, ali pa sneží!

Takó pri vas, dekleta zala,
Z ljubeznijo godí se res:
Dopoldne si ga še iskála, --
Popoldne vržeš ga z nebes.

Človeško srcé.

P. D. - Pajkova.

Uganke, menim, da je nij na sveti,
Katero človek téže razrešuje,
— Naj vestno še takó jo preiskuje —
Neg' je srcé človeško razumeti.

Srcé — mogoče skoraj nij verjeti —
Postav, dolžnostij drugih ne poštuje
Kot one, koje si samo osnuje;
Zastónj je pametno mu kdaj veléti.

Nje ukleniti v to, kar óno noče,
Naj z lepo se, naj silo prizadéva,
Doseči bo gotovo nemogoče.

A kádar glas ljubezni v njem odméva,
In njéne želje v njem vzbudé se vroče,
Uboga, dá-si níkdo ne veléva!

Osoda ljubezni.

Izvirna povest, spisal A. Koder.

(Dalje.)

Graščakinja nij mogla razumeti, zakaj jo je zdravnik tako nenadoma prišel obiskat. Zató je nekako prestrašena jecljala: „Prevelika čast za-me, gospod doktor, da me razveselite zopet enkrat s svojim obiskom.“

„O, čemu hinavščina, gospá grofinja?“ odgovori Miroslav. „Nekdaj ste v resnici govorili takó in tedaj sem bil prepričan, da Vam gre od srca; a časi so se spremenili in jaz spoznavam, da sem tudi sam kriv sedanje spremembe, ter Vam odpuščam. Le posloviti sem se še hotel od Vas, predno zapustim ta kraj.“

Zadnje besede naglasi zdraznik s posebnim poudarkom in uprê svoje resne očí v grofinjo.

„Res, res, žal mi je, da je takó; a jaz ne morem drugače, kakor bi sicer rada“, odgovarja še v hujšej zadregi graščakinja, veli zdravniku sestí, a sama je tako zmedena, da ne sede, ampak vedno dela poklone, pihljáje s pahljačo, in popravlja zapestnice pričujóč s tem, kakó tesno jej je stati nasproti možu, kateremu je storila toliko gorjá, ker ga izganja celo iz zavetja predrage domovine. Zdravnik opazi brž vse to, a pravi, kakor bi ničesar ne videl:

„Nij Vam treba biti žal, gospá grofinja; jaz se lahko umaknem drugemu, ki je bojè bolji od mene in vredneji Vaše časti in Josipinine roké.“

„Tega ne, tega“, zavrne zopet graščakinja obledela. „Spoštovala sem Vas vedno; — a to vendar sprevidite, da Vas za zeta . . .“ Zadnje besede jej prestriže zdravnik, rekoč:

„Vzeti ne smemo, ker imamo ponosnega aristokrata, kateremu se zahvaljujem za svoje — premeščenje. Naznanite mu, da mu od sreča voščim najboljšo srečo!“ —

Graščakinja omahne, nepopisljivo zadeta, na divan in zakrije s pahljačo svoj obledeli obraz ter jecljá: „Jaz ne vem ničesar, oprostite, gospod doktor, meni je vse neznano, o čem govorite!“

„A meni žalibog ne; ampak vem, da ste i Vi, gospa grofinja, pomogli, da ste celó vse žile napeli v viših krogih, da poženete možá, človeka izpred nje in svojih očij, in da le predobro čutim, kako se Vam je posrečilo, to doseči, kar ste želeli. Kaj hočete zdaj še več?“

„To je laž! jaz nisem v nikakovej zvezi . . .!“ vzklikne zdaj graščakinja razžaljena in nepopisljivo osramotjena in si skrivaj grize od togote debelo ustnico in sope v velikih duških, kar je značilo veliki nje notranji boj, in slabo zavest, da je kaznovana takó pravično od njega, katerega zaničuje, ki je bil do zdaj tako vsakdanji človek v nje očeh, ki pa tudi nosi srce v svojih prsih in čuti ljubezen, sramoto in krivico, kakor jo méni čutiti edini aristokrat modre krvi.

„A ne govoriva dalje o tem in pustiva rečí, katere se ne zlagajo z vašim plemenitim imenom in sreem; kajti človek, ki stoji pred vami, nij takó neblag, kakor se vam dozdeva. On vam odpušča in tudi gospodu baronu ter tudi Vas prosi odpuščenja, da se predrzne obrniti svoje oči na plemenito in to v pravem pomenu grajsko hčer, rejenko drugače misleče odgojiteljice.“

Izgovorivši te besede se zdravnik lahno pokloni in ide iz dvorane. — Graščakinja si zakrije srdito nabrani obraz, dirja kakor blazna po dvorani, kriči in se huđuje sama na sebe. Gorjé, ko bi imelo pohišstvo kaj čutja! Ono bi vedelo in se prepričalo, kakó blag zna v časih tudi nežni spol biti!

Miroslav pa je urnih korakov stopal po nekoliko mračnem hodniku in nij niti opazil, kakó so se lahno odveznila neka stranska vrata, kakó je izginila pred njim neka nežna ženska podoba in se stisnila k oknu na dvorišču, kakor bi se bala svoje lastne sence in bi jej bilo pretesno v tem mračnem zidovju.

Zdaj pride zdravnik mimo in zopet ne zapazi ničesar.

A čuj! nekaj zašumí za njim in predno se ozre, lej! oklenile so se dve beli ženski roki njegovega vratú in nekakov nepopisljivo mili, žali glas mu je zašepetal na uho: „O, prijatelj, takó daleč jo prišlo z najino ljubeznijo? O predragi Miroslav! niti poznati me nočeš več! Kot tujec hitiš mimo mene! O tega nisem zaslužila, jaz, ki na-te mislim noč in dan!“

Stoprav zdaj se zjasni zdravnikovo okó. On pogleda in se prepriča, da mu je blizu ona, njegova Josipina, njegova izgubljena ljubimka. V tem trenutku pozabi on na vse, pozabi na ponosno graščakinjo, na ošabnega tekmeča, dà! na ves širni prazni svet. Vsa nekdanja čuvstva ljubezni in one neskončne sreče zlijó se zopet v njegovo srce. In kakó bi bilo kaj drugega mogoče? Z nepopisljivo radostjo, z orjaško močjó, kakor bi hotel braniti svojo tovarišico v boju z vsemi silami svetá, oklene se zdaj svojega najdražega zaklada, nje života. Beseda mu preveselja zastane. Vrnil se je še enkrat oni blaženi trenotek prve ljubezni, trenotek prvega razodetja nežnih čutil, nepopisljiv peresom, čutiljiv samó sreem. O sveti rajski čas, kedaj prideš v drugo? zakaj se zmračiš takó naglo, ko se človek stoprav zavé svoje sreče? —

V tem trenutku posijó zadnji žarki večernega solnea skozi visoko grajsko lino na zopet osrečena dva zaljubljenca. Žarki poljubijo, kakor v zadnje slovó

bledo lice nežne deve in jej še bolj pozlaté rumene lasi, kakor bi hoteli povišati s svojim bleskom rajsko slast, vživanje redkih trenutkov pozemske sreče. Kakor iz omotice se zdrami Miroslav in ironija njegove sreče poroga se mu v tem groznejšej podobi.

Iztrgati se hoče Josipini iz naročja; sej mora biti mož; sej ne sme prelamljati svetih namenov, resnih sklepov; sej je prognanec iz tega nekedaj takó prijaznega mu gradú!

„Zdrava torej ostani, draga Josipina; veséli se nove svoje ljubezni, v naročju drugega, ki ti podari slavo in bogatstvo, ter pozabi Miroslava! Pozabi ga kakor se pozabi prašni potnik, s katerim se srečamo na cesti, kadar nam izgine izpred očíj v sinjej daljini!“ —

Deklica nič ne odgovori, temveč se še trdneje oklene pobegajočega ljubimca in móči njegove prsi z obilnimi solzami.

„Podaj mi še enkrat rokó! Nocoj zapustim za vselej tebe in to mesto, kjer sem samó v napotje, kjer ne smem motiti drugemu sreče, katere nisem jaz vreden!“

Izrekši te besede Miroslav strastno poljubi tresočo se deklico v belo čelo, stisne jej zadnjíč nežno rokó in se iztrga iz nje naročja. Temneti se mu je bilo začelo pred očmi, sréc mu je hotelo počí od žalosti. Brzo hití dalje, kakor morilec, kakor zblaznenec. Josipina pa zažene obupljivi krik: „Miroslav, vzemi me soboj! O ne prepuščaj me strašnej pogubi. Usmili se me, ako ti je sveto moje imé, ako imaš kaj usmiljenja z obupano dévo!“ To klikajoč hoče za bežečim zdravnikom tečí, ali slabost in obup jo premoreta; noga se jej spodtakne na stopnjici, móč jo zapustí in kot mrtva se zgrudi na kamenita tla in se dolgo ne gane več.

Takó jo najdejo potem in jo odnesó v posteljo ter se trudijo z vsemi pomočki, obuditi jo zopet k življenju.

Črez nekaj časa odprè ona zopet svoje lepe, a zdaj osteklene, zmedene oči in zre na okoli stoječe, kakor bi ne poznala te družbe. Potem zopet zameží in zakričí z odurnim glasom: „Oh! njega nij; pregnali so ga, umorili ga bódo!“

Nje sestra Ema pa se ves večer in vso naslednjo noč ne gane več od nje postelje, poprašuje jo neprenehoma za nje bolečine, jo tolaži in jej daje zdravila, kar pa vse ne pomaga nič. Le sem ter tija se ozre Josipina v njo in jo prosi: „O pojdi ga iskat, privedi ga nazaj, reši ga pregnjalcev!“ Potem pa se zopet vtopí v nerazumljivo poluglasno bledenje.

(Dalje pride.)

Idealist.

Životopisna samo-izpoved.

Spisal Vatroslav.

(Dalje.)

1. oktobra.

Prijatelj! pristréno se Ti zahvaljujem za Tvoje blagohotne opomine, naj bodem pri sklepanju ženitve oprezen; ali ne zameri mi, da Ti v nekojih stvaréh oporekam in se s Tvojimi nazori o tej zadevi popolnoma ne zedinjam. Tebi, kot vseskozi praktičnemu človeku, je ženitev „sredstvo k pospešenju

človeškega gmotnega blagostanja in potrebna naprava zaradi vzdržanja človeškega rodú.“ Tebi velja zakon za državljanski čin; jaz pa smatram združenje dveh bitij različnega spola z idealističnega stališča; meni pomenja tako združenje kot sredstvo v dosego idealov človeške dovršenosti in kot posledica prave, čiste ljubezni.

Po mojem mnenju je z osebnim dostojanstvom nezdržljivo, smatrati ženitev kot kupčijsko pogodbo, kakor jo smatra materijalistični svet. Meni se studí ono koristolovje, katero ljudi pri izvrševanju tega najsvetejšega mejuosobnega čina obče vodi! Kaj koristi bogatstvo, kaj hasni imovina, premoženje, ako se ne sklada srce s srcem? Čemu je trdna, gmotna podlaga, ako se na njej ne razvija srečno in zadovoljno življenje? In prašam Te, ali človek bez bogatstva sploh ne more srečen biti?

Sicer pa, da to mimogredé omenim, nameravana moja ženitev ne bode bez vsega materijalnega temelja. Zagotovljeno imam pri svojem očetu znamenito dedščino, katero smem o priliki svoje ženitve zahtevati. In na ta način je najina prihodnjost ipak zavarovana, akoravno sem se Lucijetinej doti odpovedal in se z njo oženim kot pravi „idealist.“

20. oktobra.

Božidar! zaželeni trenotek moje poroke je blizu. Samo eden mesec dnij še leži vmes. Skoro bode vse pripravljeno; tudi dan poroke je uže določen: 23. dan novembra meseca.

Svojemu očetu sem pisal po dedščino in vsak dan pričakujem dobrega odgovora. Odgovor mi ima ob enem prinesiti za zdanje okolnosti potrebnih sredstev — svotico neobhodno potrebnega — denarja! Prijatelj! Ti me poznaš in veš, da mi nij prav nič ležeče na tem bornem deležu posvetnega posestva, a zdaj ga potrebujem kot sredstva, da nekoliko veselja napravim svojej nevesti.

Božidar! roka se mi trese radosti in prisiljen sem pero odložiti: od veselja Ti ne morem dalje pisati. Ne zameri mi, da Te zdaj sredi svoje ljubezenske sreče nekoliko zanemarjam; pozneje Ti hočem to tristroko nadomestiti. Veseli se moje sreče z menoj!

15. novembra.

Prijatelj! moja poželjivost po pričakovanem denarju je bridko kaznjena. Sladka nadeja lepših mi dnij je proč; nova izkušnja streznila je mojo po drznih načrtih omotjeno glavo.

Kaj meniš, da je moj oče na moje zahtevanje odgovoril? — Da mi denar edino le s tem pogojem izplača, ako vzamem za soprogo ono dekle, katero mi je neki on uže izbral! Mož — predobrotni! — mi je bil namenil neko, kakor on pravi, „pridno in pobožno“ deklé za nevesto, a jaz poznam hinavski nje značaj. Ob enem me oče svari pred sklepanjem zakona s „tujko, katere od mladih nog natanko ne poznam“, kajti zveze s tako žensko on vse svoje žive dni ne bo odobril in zaradi hasnovitih mi o tem pridig pozivlje me dobri mož domú. To jo zdaj imam svojo ženitev — z dvema nevestama!

Vsled tega za mene in mojo izvoljenko razžaljivega pisma odpisal sem nemudoma očetu in mu izpovedal z vso odločnostjo, da ne maram ne za njegov denar, še menj pak za njegovo nevesto; da bom vzel za soprogo edino le ono žensko, katero si je izvolilo moje sreé. Tako sem naenkrat prost po-

stal vseh konvencijonelnih obzirov, pa tudi svoje dedščine, za katero več ne maram! —

Prijatelj! vem, da maješ z glavó, a nič se ne boj za mojo prihodnost! Da-si tudi sem zavrgel vse pripomočke in s praznimi rokami popeljem svojo nevesto pred oltar, vendar se ne bojim jutranjega dne. Kaj mi neki manjka? Nenam li dobre, gotove službe? In potem, če dalje pomislim, nij li moja zaročnica vrlo izurjena, večša, in skrbna devojka? Ona je protivnica onega mnenja, da le edini mož pa mož ima skrbeti za potrebna sredstva, žena pak ima samó pohajkovati in pa lenobo rediti. Moja Lucijeta je drugega mnenja: ona se klanja modernim načelom tako zvane „emancipacije ženstva“. Po nje načelih ima se i žena za materialno stanje svoje brigati in v prvej vrsti udeleževati, z možem vse in vsakoršne človeške zadače reševati, ter tudi z dejanjskimi čini lastnih rok in lastnega uma človečanstvu koristiti. Pa tudi jaz, akopram negujem idealne nazore o nežnosti ženstva, sem istih mislij. Da-si sem inace „nepraktičen idealist“, ipak mi moraš tudi nekoliko praktičnosti priznavati! Ali glavno je, da na strani svoje ljubeznive spremljevalke ne zgrešim pravega pota skoz življenje in to mi bode praktičnosti dovolj. Zato gledam bez bojazni neznanej osodi svoje bodočnosti v oči, ker mi nij sile samó na svoje moči zaupati, ampak dobóm vrlo in odločno spremljevalko življenja. In vselej bolje dvema, pravi Homer, nego samemu.

30. novembra.

Božidar! zgodilo se je, o čemur se mi pred pol letom niti sanjalo nij, in kar se mi je tedaj nemogoče dozdevalo: oženjen sem in deva, kojo sem toliko spoštoval in obožaval, je moja last.

To Ti je bila idealna, poetična ženitev! Da bi bil Ti videl mojo nevesto s cvetočim vencem okinčeno, v deviški pajčolan zavito vštric mene pred žrtvenik stopiti in tam klečati! Ti bi bil vzkliknul kar nehote in dejal: „Evo tu vtelesjeni simbol čistega devištva in vzvišeni uzor blaženega ženstva!“ in ko bi bil še na mene ozrl se, — pristavil bi bil: „To je par po božjej volji!“

Ženitvovanje smo obhajali v prijaznem krogu roditeljev in najnih prijateljev, ali prav idilično prosto, a tem srčneje.

Odtlej uživam srečno idilično življenje, pozabivši na ves svet, živé edino v premišljevanju svojih sanj in idealov!

1. januarja 1871.

Kolika dobrota je vendar za nas ponosne „gospodarje stvarjenja“, da nam je večna priroda na težavnem potu skoz življenje pridružila mile in ljubeznive tovarišice, ki nas z lahnimi nogami spremljajo in nam s sladkim svojim smehljanjem olajšujejo težo posvetnih nadlog! Kako blagotvoren je upliv tankočutnega in uzorno vzvišenega ženstva na grčavi možki spol! Prijatelj! stoprav na strani nežne ženke naučil sem se prav razumevati pomen neumrljivih Schillerjevih besed:

„Žene spoštujte! Sadé nam umetno

Cvetlice rajske v življenje posvetno,

Sladke ljubezni napletajo vez.“

Toda, dragi moj! nahaja se med ženstvom tudi ogromno število zaničevanja vrednih bitij, ki vzvišeni njega ideal skrunijo in človeštvu do-

stojne pojmove o njem užalijo! Sploh je današnji dan jako malo čistega in nepopačenega ženstva pod luno in zbog tega gine vedno bolj ono davno ženočastje in vitežko spoštovanje krasnega spola! — Tem večje hvale in časti vredna je zatorej ženska, koja ostane čista in neoskrunjena in koja v deviškem cvetu stopi pred žrtvenik, ter se z nepopačenim nrvom izvoljenemu možu posveti! Takšo žensko dobiti se je meni posrečilo. Zato kličem s Schillerjem:

„Wer ein holdes Weib errungen,
Mische seinen Jubel ein!“

Vedi, Božidar, Tvoj „idealist“ je srečen! Privošči mu to srečo!

(Dalje pride.)

Ustanek Srbov pod Miloš-Obrenovičem.

Fr. Jaroslav.

(Konec.)

Krivice, katere so uradni Turki takrat delali kristijanom, bile so tolike, da so sami Turki svetovali narodu, naj orožja ne odda, nego je prekrije za hude čase. Na tem potovanju so Turki tudi mnogo Srbov pobili.

In to še nij bilo dosti. Sulejman sklene predelati belgradsko trdnjavo in goni Srbe na tlako. Srbi so morali o svojem trošku na tlaki živeti in v krvavem znoju vtrjevati grad, v katerem so nezdavnaj gospodarji bili. Turki poklicani in nepoklicani, dohajali so kot nazorniki gledat, kako Srbi delajo. Pri naziranju bili so tako bésni, da jim noben Srbin nij smel pogledati v oči. Čem malopridnejši je bil kateri Turčin, tem bolj je nadlegoval Srbe pri delu. Srbi, ki so pred enim letom kot junaki preivali krv za svobodo, zvižjali so se sedaj pod šibami Turčinov, delali tlako, in konec jemali od béd in nevolj. Takrat je smrt storilo mnogo Srbov, kajti mnoge so Turki, ako so se jim pogumnejši in močnejši videli, na stran zavlekli in potokli.

Ravno ta čas, ko so Srbi tlako delali na belgradske trdnjavi, vnela se je v Srbiji kuga, koja so bili Turki seboj prinesli. Izmučeni narod je začel padati kot snopje, smrt je imela obilo žetev.

Kmalu so dobili Turki novo priliko, še bolj oslabiti srbsko ljudstvo. To priliko je dal Turkom Adži-Prodanov upor, ki se je pričel širiti okoli Čačka, in pozneje tudi v okrožju kragujevskem in jagodinskem. K temu uporu povabil je Adži-Prodan tudi Miloš-Obrenovića, naj ta prevzame vodstvo, in naj bode Srbom to, kar jim je bil Črni Jurij.

Miloš nij hotel o tem slišati, vzlasti zato ne, ker je znal, da narod še nij dosti uredjen, da bi se mogel večje in rednej vojski upreti. On je poročal onim, kateri so ga pozivali na upor, naj mirujejo, da pred zimo nij pravi čas, da še niso pripravljeni na to, da manjka skoro vsega k vojskovanju potrebnega, in da torej ne navalè še več nesreč na ubogo ljudstvo. A da ne bi Skopljak-paša sumil, da se ves narod na ustanek pripravlja, poroči mu, kaj dela Adži-Prodan, in zagotavlja ga, da se mu nij nič bati, da bi se narod vzdignil in da se bode Prodanov upor kmalu zadušil. Celo sam Miloš s svojim pobratimom, rudniškim musulimom, se je vzdignil in odšel v oni kraj, kateri se je upiral. Ko je narod čul, kaj Miloš govori, odstopil je od Prodana, ki je z nekolikimi drugovi pobegnil v gore.

Skopljak-paša nij hotel verjeti Milošu, da se bo narod sam utišil, nego pošlje svojo vojsko, da nemirneže umiri. Dokler je Miloš sredi ljudstva hodil in ga miril, došla je turska vojska v Čačak, kjer je nje načelnik z Milošem se srečal in ga pozval, naj gre mirit uporno Gružo in jagodinsko okrožje. Načelnik turske vojske je zagotavljal Miloša in narod, naj mirujejo, naj se udajo, ker se ne bode nobenemu nič zgodilo. Iz tega se vidi, da je Miloš Turkom zaupal. Sošel se je tudi s Tomažem Vučićem Perišićem, ki je tudi imel svojo četo in še z drugimi četniki, ter jim dokazal, da najboljše pogodê, ako za zdaj mirujejo, ker še nij došla ura občenemu uporu. Vučić se je udal Milošu. Miloš je tudi jagodinsko okrožje umiril.

Poveljnik turske vojske pa nij bil mož beseda. On je v Čačku najpreje zgrabil mnogo ljudij in je vkoval v težko železje; isto tako je postopal v Gruži in Kragujevcu, in pozneje v Jagodini, ter 150 odličnejših Srbov vkovanih v težke lance v Belgrad odpeljal.

Ko je Miloš videl, kaj verolomni turski poveljnik dela, vrne se nevoljen na svoj dom. Turki so vkovane Srbe v Belgradu pometali v ječe, kjer so jih z lakoto, žejo in drugimi mukami mučili. Črez tri mesece ukaže Skopljak zadnje Srbe poslati s tega sveta. Dva dni je trajalo klanje teh jadnikov; enim so Turki odrezali glave, druge nasadili na kole. Groza nas sprehaja pomislivše, koliko so ti nesrečniki takrat trpeli. Turki so vsak kol, na katerega so obsojenega Srbina nabosti hoteli, tako v zemljo zabili, da ste nesrečniku nogi skoro do tal viseli, in tako živim meso z životov trgali. Včasih so nesrečniki še dalj časa na kolu živeli, javkaje od bolečin, in roté memo-idoče Turke, naj se jih usmilijo in vstrelé. Skopljak-paša je včasih prišel pogledat, kako je, in milo mu je bilo poslušati grozno ječanje nesrečnikov. Samo včasih je kak stražar po noči tu ali tam vstrelil katerega nesrečnika, ki mu je z ječanjem presedal. Mestna vrata so bila ponabita z glavami pogubljenih Srbov, turski psi pa so kosove trupel po ulicah raznašali.

Ali tudi to še nij bilo dovolj. Skopljak-paša je bil opazil, da so nekateri Srbi pri poslednjem uporu orožje imeli. To mu je dalo povod, narodu znovič orožje pobrati. Turkom je ta zapoved vezirova dobro došla. Zapadna Evropa ne bi verjela, kako so Turki s Srbi delali. V Srbiji je takrat bilo toliko gospodarjev, kolikor Turkov. Srbi jim niso smeli niti v oči pogledati. Kedar je Turčin prišel pred prag srbske hiše, moral je domačin golonog priti pred-nj, prepeljavati mu konja. V hiši pa je delal Turčin, kar se mu je ljubilo. Od mesta do mesta so Turki jemali pojedine Srbe za vodnike, in kedar so prišli do velike ceste, ali tudi drugje, privezali so vodnika k drevesu, ter ga imeli za tarčo, ter ga ubili ali polumrtvega zapustili. Žive ljudi so pekli na ražnju, obešali jih za roke ali noge, na glavo torbe polne pepela jim privezovali, potem po njih tolkli, da je nesrečnikom pepel letel v oči nos, usta in ušesa. S sekirami so jih ubijali in jim drobili kosti. Malo deco so metali kvišku in jo lovili na nože, materam pa drobovje razparavali. Strah, groza in togota je obladala vso Srbijo.

Koliko hvalo je torej dolžen srbski narod junaku, ki ga je drugi pot vzbudil na orožje, ki ga je junaški vodil v vojskah in z razboritostjo osvobodil neuslišanih okrutnostij. Ta junak in osvoboditelj Srbov bil je Miloš Obrenović.

Uže ondaj, ko so Turki brezobzirno vladarili po Srbiji, je Miloš večkrat premišljeval, kako bi so moglo pretrgati ono žalostno stanje naroda. On je črez

nekoliko mesecev po odhodu Črnega Jurija iz Srbije še z nekimi drugimi moži poslal v imenu srbskega naroda prošnjo ruskemu caru Aleksandru. Nekoliko mesecev potem pooblastil je Miloš popa Nenadovića, naj v imenu srbskega ljudstva cara Aleksandra prosi, da on sprejme Srbijo v svoje varstvo. Pa ne samo ruski dvor, ampak tudi ostale velike oblasti so Srbi prosili pomoči in pokroviteljstva proti Turkom. Ali vsak pot so dobili praznih obetanj, in lepih besedij. Ruska ondaj nij mogla pomagati, ker je bila sama v neprilikah, druge velevlasti pa niso hotele. Tako je Srbija bila sama sebi prepuščena in pa — turskej samovolji.

Najbolje je bilo, da se Srbi sami osvobodé brez tuje pomoči; ali bilo nij sredstev. Mesta in trdnjave so bile v turskih rokah in polne turskih vojakov. Topov iz prejšnje vojske nij bilo več, vojaških priprav tudi nič, niti denarja, da bi se bila mogla v tujini naročiti potrebna sredstva. Orožje bili so pobrali Turki, le tu in tam je bilo še nekoliko skritega. Narod sam pa je bil zbeگان in razkropljen. Odlični možje so bili pobegnili v Avstrijo. Stanje Srbije je bilo uprav obupno. V takovem stanju se vzdigniti proti Turkom, katerih je bilo v Srbiji prav mnogo, in ki so imeli mesta, orožje, denar in strelivo v rokah, bilo je silno nevarno. Prevladati vse te težave, zdelo se je na prvi videz nemogoče. Oni, ki je vendar le vse te zapreke in težave premogel, ki je, preziraje vse te nevarnosti, narod vzbudil in borbo za svobodo srečno dovršil, zasluđuje, ne samo da mu srbski narod ostane hvaležen, nego tudi, da se njegovo ime z zlatimi črkami zapiše v knjigo svetne povestnice. —

Na spomlad l. 1815. pokliče Sulejman Skopljak-paša vse kneze, kateri so še nekaj oblasti imeli nad narodom, v Belgrad in jim zapové, naj brez odloga pobirajo harač. Ob enem jim je priporočil, naj odvrčajo narod od upornosti, naj Turke, katere je on po Srbiji ponamestil, poslušajo, in naj ne prekrivajo hajdukov. Vsakemu je zapretil, da mu glavo sname, ako ne izvrši njegove zapovedi.

Med temi knezi je bil tudi Miloš Obrenović. Sulejman pustivši ostale kneze na njih domove, zadržal je Miloša pri sebi v Belgradu kot talnika. Celi mesec dnij je sedel Miloš v Belgradu, ne znajoč, čemu ga zadržujejo. Med tem časom je jasneje nego kedaj poprej sprevidel, da se narod mora zopet vzdigniti na orožje, da silo zlomi s silo. Premišljujoč o narodnem blagu moral je pred vsem drugim skrbeti, da iz Belgrada odnese živo glavo. Večkrat je prosil vezira, naj ga izpusti in mu dokazoval, kako je treba, da gre on sam med narod, pobirat harač; ker narod razve njemu nikomur ne zaupa; ali vsi ti razlogi mu niso pomagali; Turki ga niso hoteli izpustiti.

Dokler je Miloš premišljeval, kako bi izšel iz mesta, ponudi mu Čajapaša na odkup blizo sto Srbov, kateri so se bili k njemu v robstvo podali. Kmalu sta se bila pogodila. Potem reče Miloš Čaji, da nima toliko novev pri sebi, nego da mora iti domu, da jih pri narodu iztirja in tudi nekaj svojih volov prodá, da takó zahtevano svoto nabere. A Čaja sprva nij hotel privoliti v to, da bi Miloš šel med ljudstvo; vendar si naposled spremislil, in tudi pri Sulejmanu izprosi, da mu dovoli iti domu. Miloš odide z robovi, ali ko se spusti proti svojemu domu, nij šel po navadnem poti, nego po stranskem, boječ se turske prevare. Ko dojde v Rakovico, dohiti ga turski sel in ga kliče nazaj v Belgrad. Ali Miloš se nij hotel vrniti, temveč dá paši pove-

dati, da vrlo hrepeni po domu, in mu zato naj paša raji piše, kar od njega želi, a on hoče storiti, kakor je tudi doslej poslušal najvišje zapovedi. Tako je Miloš srečno utekel iz ječe, kar je bilo za srbsko vstajo prevažno.

Čem Miloš pride domu, začne se pripravljati na vojsko. Dogovarjati se začne o tem s svojimi prijatelji in znanci, kateri so ga z veseljem sprejeli in ga nagovarjali, naj bode v vojski njih glavár. Miloš je šel tudi med prosti narod, in se z njim razgovarjal, da se dalje ne sme čakati, nego se mora neutegoma vstati na Turke, naj pride kar hoče. Konečno se je odločil na vojsko s Turki, in je svojim znancem poročil, da jim hoče na evetno nedeljo objaviti, kaj in kako je namislil vstajo učiniti.

Ko je prišla cvetna nedelja, gre Miloš v selo Takovo v cerkev. V selu se je sešlo mnogo njegovih znancev, in mnogo prostega naroda. Po službi božjej dá Miloš ljudstva na znanje, da bi mu rad nekaj povedal. Zdaj stopi na povišeno mesto, a okolo njega se zbere polno ljudstva. Miloš nadarjen z nenavadno in odlično zgovornostjo, razloži narodu njegovo stanje, in ga opomeni, naj vsi vstanejo na vojsko, ker on hoče raji umreti nego še na dalje gadno robstvo prenašati. Ob enem izjavi, da hoče biti narodu za glavarja, ali da zato želi, naj mu vsi prisežejo, da se hočejo radi vojevati, da hočejo biti složni in ga hočejo poslušati. Radostni vzkliki se vnamejo, v znamenje, da narod pritrjuje njegovim besedam. Ljudje se vstopijo v red, pa mu gologlavi čestitajo k gospodarstvu. Sivi starčki so plakali zbog radosti, vidé, kako veselo Srbi pričinjajo veliko delo svojega osvobodjenja. Ko se je to izvršilo, Miloš razpusti narod na dom z opominom, naj se vsaki pridno pripravlja na boj, kadar pride poklic na orožje.

Jedva se je to zgodilo v Takovem, uže se je tudi začela vojska s Turkom. Milošev brat Ivan, Paštramac, Vučić in Blagoje so oteli v Kniću turskim haračlijem harač, nje pobili, denar pa zložili za vojaške potrebe. Tudi Milošev kum je poslal mnogo denarja, in tudi Miloš sam je prodal svoje črede, ter na to gledal, da bode pri predstojećem znamenitem delu dovolj denarnih sredstev pri roki.

Kmalu na to zbere Miloš okrog sebe večo četo prijateljev, znancev in privržencev, ter se posvetuje o vojski. Enkrat se izgubi za nekaj hipov, odide na svoj dom, preobleče se v vojvodsko obleko, opaše orožje, vzame v roke zastavo pa se vrne med svoje zveste sobrate. Zastavo potem izroči Simonu Paštramcu, in izreče imenitne besede: „Evo mene, a eto vam ráta s Turcima!“

Borba se je pričela. Ognjišče vse vojske bilo je v okrožju rudniškem, od koder se je gibanje brzo razširilo v okrožje kragujevsko in čačansko a za nemnogo časa v ves narod. Razve v mnogih bolj malih bitvah pobil je Turke po velikem naprezanju vseh sil in po brezprimernem prizadevanju na več mestih, najpreje na Čačku, potem pri Požarevcu in na Dubljem, vse l. 1815., in otel vso Srbijo. Po teh zmagah se je Miloš spustil v dogovore s Turki, in naposled dosegel, da je srbski narod v njem dobil naslednjega kneza, in da je zadobil svojo samostalnost.

Narodu srbskemu je zdaj odprt pot k svobodnemu napredku. V svojih težkih borbah se je moral naučiti, da v slogi in samozaupnosti tiči njegova moč in silovitost.

Ruskoslovansko slovstvo.

Naznanja Davorin Trstenjak.

- a) *Opyt fonetiki rezjanskih pogovorov. J. Baudouin de Courtenay.*
- b) *Rezjanski Katedris kak prilozhenie k „opytu fonetiki rezjanskih pogovorov“ s primečanjami i slovarom izdal J. Baudouin de Courtenay. Waršava E. Wende i Comp. Peterburg D. E. Kožančikov 1875. Leipzig typografija Bera i Hermana.*

Slavni prof. Lamanski je letos pri nekej priliki rekel: „za male jugoslovanske rodove je uže dobro, da ruski Slovani bivajo“; in ta izrek nij samo opravičen v političnem oziru, nego tudi v slovstvenem. Mali pogoslovanski rodiki, med katere se imamo tudi mi Slovenci šteti, bodo težko kedaj veliko znanstveno literaturo na noge spravili; sicer bi se dalo več storiti, nego se stori, ali voditelji naših literarnih organov sploh ne zapopadajo svoje naloge in literarnih potrebščin slovenskega naroda. Tacih knjig, kakor ste gore naznanjeni, bi težko mogel slovenski pisatelj na svitlo spraviti, in sicer ker prvič nam manjka sposobnih glav za taka raziskavanja, in če še imamo kakega strokovnika, piše ta rajši nemški, nego slovenski, drugič ovirajo materialne razmere izdavanje strogo znanstvenih knjig. Edina Matica naša bi šče znala kaj takega storiti, a tam se oglašajo bolj za koledare, nego za učene knjige kakor se je lahko v poslednjem občnem zboru matičnem slišalo.

Mi smo torej veleučnemu g. pisatelju neskončno hvalo dolžni, da se je lotil tega težavnega dela z marljivostjo in znanostjo, kakih redko pri pisateljih nahajamo.

G. Baudouin de Courtenay, sedaj redni cesarski ruski profesor na Kazanskem vseučilišči, je šče mlad mož, ne veliko črez 30 let star, sicer sprvega iz francoske familie, ki se je bila na Poljskem naselila, vendar imenuje polščino svoj materinski jezik, in je v tem jeziku uže, kolikor je meni znano, 4 knjige spisal.

A g. Baudouin piše tudi ruski (izdal je v ruskem jeziku uže 6 večih spisov), česki (v českem jeziku imamo eden večji spis od njega), hrvatski in slovenski, kakor njegovi zanimivi članki, razglašeni v „Soči“ pod naslovom: „Nektere opazke ruskega professora“, pričujejo. Da tudi izvrstno nemški piše, znano je vsem, kateri čitajo Kuhnov Zeitschrift für vergleich. Sprachforschung in Beiträge, in kot učitelj priravnavaočega jezikoslovja umi sanskrit (sansk. gramatiko baš letos na kazanskem vseučilišči predava), zend, in druge indogermanske jezike. On je poslušal na nemških vseučiliščih najboljše učitelje teh jezikov, v Milanu glasovitega Ascoli-ja, in tako je gotovo dika svoje univerze. Naše ministerstvo za nauk si je prizadevalo ga za krakovsko vseučilišče pridobiti, ali g. Baudouin ima zaveze napram ruskej vladi, na čije stroške se je učil, in tako mora svoje moči svojej domovini posvetiti. G. Baudouin je, kakor znano, blizo 2 leti med Slovenci živel, in vsa slovenska narečja dobro preučil, zraven pa nabral dosti narodnih pravljic, basnij in pesnij, katere bode gotovo v ruskih literarnih organih objavil.

Prvi gore omenjenih spisov obdeluje fonetiko rezjanskega narečja. Spis je razdeljen v 3 razdelke. Prvi razdel §§ 1—15 opisuje zvoke, drugi razdel razpravlja etymologično odnošenje rezjanskih zvokov, tretji občna zaključnja in izvode. Ker ta časopis nema mnogo takih čitateljev, katere

bi zanimali ti gramatični in fonetični pretresi, ne bodem en detail presojeval te izvrstne knjige, nego samo opozorjujem prijatelje in učence filologične znanosti, naj jo sami preberejo in preučijo, da bodo znali, kako se ima dialektologija obdelovati. Prva knjiga nema sicer več nego 128 strani, a za sestavljenje je bilo treba ogromnega truda; zato je slavni prof. Lamanski pri Baudouinovej inauguraciji ne zastonj rekel, da se v tej knjigi najde marljivost sredovečnega klosterskega učenjaka.

Druga knjiga: „Rezianski Katehizis“, je tudi za menje učenega čitatelja razumljiva, ker prinaša: Krščanski nauk in nekatere molitve v rezijanskem narečju. Znamenita je ta okolščina, da je g. Baudouin ta katehizem si prepisal v Mariboru iz rokopisa, ki je lastnina rezijanskega trgovca Frančiška Kopeti Kundija. Ako bi ta časnik mi mogel več prostora odstopiti*), bi posnel iz omenjene knjige marsikteri komad, da se čitatelji prepričajo o kakovosti tega z italjanščino zelo pomešanega jezika. Za spoznavanje samo sem postavim deset božjih zapovedij: 1. verij se na dnoha samaha Boha, 2. Ni uvpamaj Bohavaha jmmana pres potribe. 3. Svetuaj tè dni Bohome. 4. Onoraj oggia nù mater. 5. Ni uvbiuvaj. 6. Ne hrishi svahunzhijo strivin mison. 7. Ne eradi. 8. Ni lashi ali boj falz teshtimoniazho, 9. Ni dishidirat tih drusih shin, 10. Ni dishidirat tih drouzih roube.

V „prilogi“ opisuje g. izdatelj rokopis, govori o sposobi izdanja, o grafiki in pravopisu, o arhaizmih v jeziku, v uplivu tujih jezikov, in o izkustvenosti jezika. Obširen „Slovar“ konča to prezanimivo knjigo, katero bi si naj omislili vsi duhovniki videmske in goriške škofije, ki imajo s Slovenci onih pokrajin opraviti.

V prvi knjigi na 120. strani sproži g. pisatelj važno misel reki: da Rezijani predstavljajo zmes Slovanov, da je na nje uplival turanski (mongolsko-tatarski-altajski) živelj, da celo naravnost reče, ka so Rezijani poslovanjeni Turanci. To je mogoče tudi iz zgodovine dokazati. Obri (Avari) so bili prijatelji Longobardov, in so iz prvega, ko šče so z njimi v prijateljski zavezi živeli, pogosto svoje trume Longobardom v pomoč pošiljali v njihovih bojih z Byzantinci. Poslednje se je to prijateljstvo razdrlo, in Obri so pobojevali Longobarde v gorenji Italiji naselivši se. Tako omenja Paulus Diaconus (l. IV. cap. 19), da so Obri leta 663. prišli na prošnjo kralja Grimoalda, da pokorijo nezvestega njegovega vojvodo — puntarja Lupa. Oberski Kakan pride z veliko vojsko, in Lupa se je bojeval „in loco, qui Thunis dicitur“, tri dni s Kakanom.

Da so takrat uže Slovani v Carnioli in Forojuliji stanovali, je znano iz istega Pavla Diakona, zato jaz ta fluvius imam za reko: Rezia, in trdim, da je Rezia in Rezjan po uplivu venetskoitalskega jezika, kateri glasnik e spreminja v s (z), na primer: ose = voce, osello = uccello, — nastalo iz: Reka in Rečan. Prvotno slovansko izgovarjanje je zatrlo in popačilo venetskoitalsko. V oni dobi je vtegnil kak oddelek Obrov ali Obroslovanov tam zaostati; in iz tih ostankov se izobraziti rezijanski rodič in jezik. Dalje učeni g. pisatelj omenja (str. 122.), da se je v rezijanski dolini in tudi nekoliko v učejski pokrajini naselilo troje različnih iz raznih mestnostij in more biti tudi v raznih dobah prišedših slovanskih plemen. Posebno svojstvo najde g. pisatelj v Belskem govoru, drugo pleme v Nivi in Stolbici, in sopet različni so Osojani in Učani.

*) Svobodno!

Jaz bi si to okolščino tako razložil: v onem kotaru so združeni ostanki starih Venetov, starih slovanskih Noričanov, in v 6 stoletji po Kristu na novo tja prišedših hrvatsko-srbskih trum, vsaj g. pisatelj sam trdi, da prebivalci v džemonskem, Sarčentinskem in cividalskem okrožji ne spadajo k slovenskemu, temoč srbohrvatskemu plemenu, poimence k zapadnej primorskeje čakavskeje betvi. Tako tudi v sv. petrovskem okrožji (distretto di s. Pietro degli Schiavi) je g. pisatelj našel srbohrvatski govor vendar uže vlijanjem slovenskega jezika.

Moje trjenje popričuje tudi nošnja. Nemški potnik Peez se je čudil, da je v Stolbici našel ono nošnjo, kakšno imajo ponemčeni Slovani v Altenburgu in ob Westerwaldu (glej Westermanns Monatshefte 1859. str. 64). Enako nošnjo tudi so imeli stari Noričani, kakor obličaji na rimskih spomenikih v Noriku izkopanih pričujejo.

In šče drug izrek g. pisatelju podpišemo, ki se glasi: Net nikakih dostatočnih dokazateljstv v polzu občegospodstvujuščago mnjenja, čto slavjano-litavskie jazyki nahodjatsja v bližajšem genetičeskom srodstvč s jazykami germanskimi, v protivopoložnosti vsem pročim arioevropskim jazikam.

Tako g. pisatelj ne priznava Schleicherove in Schmidtove theorie, s katero se tudi jaz ne morem sprijazniti. Znamenito je tudi sledeče trjenje Baudouinovo:

„Net ni malejšago osnovania sčitat staroslovjanski (drevnebolgarskij) jazyk jazykom drevneslovinskim (altslovenisch). Vse, čto privoditsja v zaščitu etogo mnenja, protivorečit kak istoričeski-linguističeskim faktam, takže točno ilogičeskim trebóvaniam istino naučnega umazaklučenija. To sem uže trdil pred 20 leti, sedaj tudi uže naš slavni Miklošič isto priznava (glej najnovejše izdanje njegove Formenlehre in Paradigmen). Tako tudi ne bodemo več frizenskih jezičnih spominkov imeli za staroslovenske (alt-slovenisch- karantanisch), nego za starohrvatsko-srbsko in starokorotansko zmes. Tudi to sem uže trdil pred mnogimi leti; pozneje je prof. Jagič v „Književniku“ pisal, da ti jezikovski spominki obstojijo iz treh življev (stihova) iz: starobolgarsk. starohrv. in slovenščine in moj nepozabljivi prijatelj Caf je v „Vestniku“ izrekel mnenje, da je krščanski misionar one molitve pisal za Slovence, kateri so v oni pokrajini stanovali, kder denešnje Rezijance nahajamo.

Dialektologija kritično obdelana bode tudi marsiktero temno mesto v slovenski zgodovini posvetila; zato nam Bog daj več takih učenjakov, kakor je g. prof Baudouin de Courtenay.

Razgovori.

J. P.

II.

Tedaj nadaljevanja najnih razgovorov želiš, Pavlina? —

Lahko je kaj takega želeli, a težko je izvršiti! O čem ti naj pišem, Pavlina, ali, da se prav izrazim, o čem ti s mem pisati? Stvar je pri današnjem stanju kritike jako kočljiva. Le pomisli, Pavlina, kako zelo smo Slo-

venci med tem časom napredovali, ko smo po ovčje brez vodnika zvononosca taval! Mej tem se je svet čudno spremenil. Bilo je mej tem pokopano vse znanje našega jezika; bila je strašna doba, „temnejša“ nego ona, ko je Vodnik začel svoje „okrogle“ peti; z eno besedo: „es war die zvonlose, die schreckliche Zeit!“ Nij ga bilo več Slovenca, ki bi bil znal svojo materinščino prav pisati, ali kaj pravim pisati? niti govoriti! Slovenci so postali nemi kartuzijanci; migali so si samó z očmi in kazali s prsti! Bil je vedno „veliki petek!“ — Ali bilo je takó, Pavlina! kajti takó stoji črno na belem zapisano, celó natiskano, in s tem prenehuje ves daljnji prepír! O domačem jezikoslovju tedaj vidiš, Pavlina, ne smem ti kaj pisati; pravico do tega si prisvajajo izključivo „nejezikoslovci“, kakor se sami zovejo.

Ali pa se hočem menda o pesništvu, priljubljenem tebi predmetu, s teboj razgovarjati? — Kaj li misliš? Tudi pesništvo je mej tem znatno napredovalo, kar zopet najdeš črno na belem zapisano in celó natisneno, kar tedaj mora gola istina biti, ker je nekoje črnilo čisto posebne trdilne moči. In kakó je to blaženo pesništvo mej tem zlosretnim časom napredovalo! Ves drug čas, vsa druga doba je nastopila! Naši pesniki so — navdihovani od nekega pet let nečutega glasú (gospó logiko prosimo o tem zaključku za oprostčenje!) — v pesništvu tolik napredek storili, da so začeli celó stope vrstične števati in rime skladati! Kolik napredek! Tedaj stopošetjta in rimoskladja so se mej tem ti napredniki naučili, cesar njih predniki (n. pr. Vodnik, potem Čbeličarji s Preširnom vred) niso šče znali, reveži! Zdaj pa táji, kdor moreš, da se nij pesništvu nova luč prikazala, luč, koja je prižgal „naš Lessing“, (ki pa se je žalibog za sto let prekasno narodil), ki je prvi pokazal, jaz poudarjam, Pavlina, besedo prvi, kakó se zlagajo „vrstice brez apostrofa!“ Krasna, rešilna iznajdba te pesni brez apostrofa, po kojoj se je nevednim dotlej lire obožateljem razkrilo novo poprišče slave in lororovih vencev! —

Našej poeziji se je tedaj novo, doslej nikjer po svetu znano poprišče slave razkrilo. Nadejpolni naši pesniki imajo terén pred seboj, ki je nov in vsaj hvaležen. Ali naj se ga preveč ne veselé! „Nij rože brez trna“, glasi Dingelstedtovo geslo, geslo pobaronjenega ravnatelja cesarskega gledišča v Beču, ženialnega dramaturga. Tudi „verzi brez apostrofa“ našim pesnikom niso brez trnja. Prašam vas, vsi vi pesniki in pesnikinje, kaj v am pomaga ta „ženialna“ iznajdba? Zlagajte pesni šče tako pravilno mérjene, rimajte jih šče takó čisto, postavite se pri gladjenju in piljenju na glavo ali, kar je vse jedno, spišite jih brez vsega in vsakega „apostrofa“ — kaj vam vse to na korist? — Vi „ljubezni“, ljubezni ne smete opevati! Čujte, vi pesniški zaljubljeni, temu, kar meníte da vas najbolj osrečuje, kar vas „v nebó dviguje“, baš in ravno temu ne smete v pesnih glasú dajati! — Potém pa le zlezite nazaj v svoje skromne kotičke, odkoder ste se prikazali, vsi vi „zatelebani“ pesniki in zaljubljene pesnikinje; poskrijte svoje lire in obesite svoje harpe na žalujoče vrbe in ljubite (po besedah vašega mojstra) prav takó — „na skrivnem“, prav na tihem, da hudobni in profani svet ne zve, da sploh eksistuje kaj takega kakor „ljubezen!“ Samó glas svojega choregéta poslušajte, ki ima patent do zaljubljenih poezij in ki vam je o tem — zdaj od njega samega prepovedanem predmetu — svoj čas, *in quei tempi passati!* toliko res sladkih zapel. Poslušajte ga verno, samó da vi — molčíte! —

Tako vidiš, Pavlina, da niti o pesništvu, niti o ljubezni sme človek od- slej kaj spomeniti, ako si noče Njegove jeze na glavo nakopati. Poskusil bom torej o novellah in romanih razgovor priplesti, o stvarih, ki so jako mikalne. Ali pa morda ne bi bilo v resnici koristno, o tem kaj spregovoriti: odkod naj bi naši pisatelji crpili predmete novellam, kakove bi naj v njih smére dosegali, kakove lastnosti bi naj glavnim njih osebam dajali in kako gledé sloga v njih napredovali? — Vendar kaj ti pomaga to raziskavanje? „Naš Lessing“ je pravdi uže konec storil, izdávši povelje: Proč s „parke- tom!“ Kaj ga je neki treba? Nij li nam Slovencem dovolj, da ostanemo s svojimi „junaki“ in „junakinjami“ lepó v priljubljenem zraku „domačega“ — hleva! Kaj bi nam tudi vsi večí naporí pomagali? Kar je vstvarjeno za hlev, ostani v hlevu in ne hodi na parket, kjer se mu lahko „noga izpodrsne“ (kajti pred hlevom ali v njega bližavi to nij mogoče!)

Tako vidiš, Pavlina, zaprečene vse pote, po kojih bi se — seilicet z visokim dovoljenjem! — dalo priti k razgovorom o tebe najbolj zanimajočih predmetih. Zato o njih prenehaj v svojih razgovorih do onega časa, da dunajski kristični orakelj svoje „verdicte“ prekliče, (kar pri njega logičnosti ne bode kaj izvanrednega) ali pa, dokler nama izgovornost ne prekípi. Mej tem pa pridno zlagaj pesnice, Pavlina, pa brez ljubezni, te prosim, o bolj nedolžnih predmetih. kakor n. pr. „Kaj si je naša kravica Breza mislila, ko je prvíkrat prišla na pašo?“ in podobnih.

Take stvari tirjajo talenta in so nepohujšljive. Ali to te prosim: pazi, da se ti kakov „apostrofi“ ali sploh katero skrajšanje besed iz peresa ne ukrade; kajti to bi bilo proti pravilom poetike in obžalovanja vredno zna- menje, da nisi iz moderne pesniške šole. Nič se mi ne sklicuj na starega Homera, o kojem si čula, da trósi z apostrofi, nič ne spominaj Vergilija, ki si je v metru dovoljeval skrajševanij besed, niti na italijanske pesnike, ki mrgolé takih pošastij, tudi mi se ne sklicuj na Shakespeare-a, ki uže prvi vers svojega Hamleta začina s takim spakom, kakor je: „Who 's there?“ mesto „Who is . . .“, šče menj se mi opiraj na Goethe-ja, ki je zares pravi ne- marnež v versifikaciji in ves poln takih skrajškov, na Preširna pa šče menj! Kaj bi ti vse to sklicovanja pomoglo, moje dete? Ali ne veš, da so vsi ti slavni pesniki pred „našim Lessingom“ živeli, tedaj v temi poetiške ne- vednosti, kakor drugače nij mogoče?! Da! ko bi z daj, pravim zdaj živeli, tedaj pač ne vem, kakó bi se tem revežem pred dunajskim sodnim stolom godilo. —

Sicer pak, Pavlina, ne delaj si v tem oziru preveč preglavice. Jaz ti povem probaten pripomoček, kakó se dá uiti tem spakam apostrofnim: ne z a z n a m e n u j j i h! Potem ne bodo žalile kritičnih očes, čitatelj pak, ki klju- kic ne bo videl, tudi kratice prezre. Voilà tout, ma chère! Bisogna sapere! Sej ne bodeš prva, ki bi tako delala; ne manjka ti v tem mojstrov pred- hodnikov.

Toliko tedaj danes o tem; drugikrat pa o čem drugem!

Listnica uredništva. Zavoljo pomanjkanja prostora morali smo nekoje članke za prihodnje št. odložiti.

Listnica opraviništva. Novovstopivšim naročnikom šče moremo z listi postreči. — Prosimo za ostalo naročnino. --